

J. J.

Z historii przemysłu naftowego

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 5/3-4, 512-513

1960

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

respondencja ta zawiera 20 listów z lat 1877—1890 i stanowi ciekawy przyczynek do poznania życia i prac dwóch wybitnych uczonych: Kolberga i Karłowicza oraz do poznania dziejów polskich badań etnograficznych. Opublikowane listy pochodzą ze zbiorów rękopiśmiennych Biblioteki PAN w Krakowie i stanowią fragment niedużego zespołu korespondencji Oskara Kolberga.

Czwartą pracę stanowi Z. Rylskiej, *Z listów Tomasza Prylińskiego* (s. 313—322). Z listów o charakterze prywatnym wybrano te, które wiązały się z pracami Prylińskiego nad planami restauracji Wawelu i innych zabytków Krakowa.

W piątej pracy E. Nieciowej opublikowano wyjątek z niewydanych pamiętników Ignacego Domeyki: *Wrażenia Ignacego Domeyki z pobytu w Krakowie (24 lipca — 3 sierpnia 1884)* (s. 323—347).

W następnej pracy A. Treiderowej, *Zbiór graficzny Biblioteki PAN w Krakowie. Zarys dziejów* (s. 349—374), podano historię ponad 60-tysięcznego zbioru graficznego Biblioteki PAN w Krakowie, jednego z najpoważniejszych w Polsce. Obecnie istniejący zbiór graficzny stanowi połączenie dwóch kolekcji: rycin obcych pochodzących z Biblioteki Polskiej w Paryżu i zbioru rodziny Moszyńskich. Dzieje obydwu tych kolekcji stanowią ciekawy przyczynek do dziejów kolekcjonerstwa grafiki w Polsce.

Praca J. Dużyka, *Z dziejów cenzury w Krakowie w wiekach XV—XVII (wraz z dodatkiem „index librorum prohibitorum“)* (s. 375—411) stanowi zaledwie wstęp do szerszych badań nad tym zagadnieniem i ma na celu zebranie rozmaitych prac historyków drukarstwa z uwzględnieniem już drukowanych źródeł.

Rocznik zamyka opracowana przez A. Preissnera, *Spuścizna rękopiśmienna po Walerym Wielogłowskim. (Materiały do Katalogu Rękopisów Biblioteki PAN w Krakowie)* (s. 413—456) oraz *Sprawozdanie z działalności Biblioteki PAN w Krakowie za rok 1955*.

Maria Burdowicz-Nowicka

Z HISTORII PRZEMYSŁU NAFTOWEGO

„Nafta“, miesięcznik poświęcony nauce, technice oraz organizacji w przemyśle naftowym, wydawany przez Wydawnictwo Górniczo-Hutnicze w Katowicach, zawiera w zeszytach rocznika 1959 sporo artykułów z zakresu historii nafciarstwa. Aczkolwiek dotyczą one głównie dziejów przemysłu naftowego, w mniejszym zaś stopniu techniki, trzeba odnotować z uznaniem, że jeszcze jeden z periodyków naukowo-technicznych uwzględnił w szerszym zakresie tematykę historyczną.

„Polski przemysł naftowy — najstarszy na świecie“. Pod takim tytułem prof. inż. Józef Wojnar opisuje w zeszycie 4 dzieje wydobywania i wykorzystania ropy naftowej w Polsce. Autor obszernie omawia wynalazki Ignacego Łukaszczyka oraz początki organizowanego wówczas przemysłu naftowego. Mówiąc o dalszych osiągnięciach zwraca szczególną uwagę na prace Wacława Wolskiego. Prof. Wojnar podkreśla, że tradycje wydobywania i wykorzystania

ropy na ziemiach polskich mają początek już w wieku XVII, co potwierdzają opinie ówczesnych autorów zagranicznych.

W historii polskiego przemysłu naftowego jest wiele problemów dotychczas jeszcze niedokładnie znanych, często nawet dyskusyjnych. Jeden z takich problemów stanowi autorstwo pierwszych prób destylacji ropy. Przeprowadzał je w latach 1810—1817 Józef Hecker. Niektórzy historycy jednak przypisywali udział w tych pracach również Janowi Mitisowi.

Oczywiście, odnajdywanie i analizowanie nowych dokumentów oraz materiałów drukowanych przyczynia się do wyjaśnienia kwestii spornych.

Tego rodzaju materiałem dokumentalnym jest artykuł Henryka Waltera *Beitrag zur Geschichte der galizischen Erdölindustrie*, zamieszczony w czasopiśmie „Allgemeine Österreichische Chemiker und Techniker Zeitung“, nr 1/1916.

Artykuł ten przetłumaczony i podany do druku przez prof. J. Cząstkę („Nafta“, nr 5) jest interesującym przyczynkiem do historii polskiego przemysłu naftowego. Zawiera on wiele ciekawych informacji dotyczących pierwszych prac wiertniczych, działalności Ignacego Łukasiewicza i innych. Podaje też naświetlenie sprawy pierwszeństwa prób destylacji ropy.

Prace literackie mogą być również źródłem dla badań historii techniki i przemysłu. Tak np. prof. Wojnar odnalazł w *Pamiętnikach* Kazimierza Chłędowskiego, których II wydanie ukazało się w 1957 r., fragmenty obejmujące opis kontaktów autora z Łukasiewiczem oraz przedsiębiorcami, prowadzącymi poszukiwania ropy naftowej na Podkarpaciu. Prof. Wojnar przytacza i omawia te fragmenty w zeszycie 6 „Nafty“.

Z okazji 40 rocznicy powstania Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie prof. Jan Cząstka, kierownik katedry wiertnictwa naftowego na tej uczelni, opublikował artykuł *Rozwój wyższego szkolnictwa naftowego w Polsce* (zeszyt 12). Autor szczegółowo opisuje długoletnie starania społeczeństwa Galicji, a zwłaszcza środowiska technicznego, o powołanie wyższej uczelni górniczej. Starania te spotkały się z niechętnym i odmownym stanowiskiem władz austriackich. Dopiero w 1891 r. utworzono na Politechnice Lwowskiej docenturę górnictwa naftowego, przy czym był to przedmiot nadobowiązkowy.

Momentem przełomowym, który miał miejsce już w niepodległej Polsce, było powstanie Akademii Górniczej (1919) ze studium naftowym na Wydziale Górniczym. Omawiając program nauczania studium oraz wymieniając zakres prac katedr związanych z górnictwem naftowym na innych uczelniach prof. Cząstka postuluje utworzenie odrębnego Wydziału Naftowego na Akademii Górniczo-Hutniczej.

W tym samym (12/1959) zeszycie „Nafty“ doc. inż. Adam Waliduda opisuje historię rozwoju średniego i niższego szkolnictwa naftowego w Polsce po ostatniej wojnie.

Data początkową tego rozwoju jest 17 stycznia 1945 r., kiedy to w Krośnie otworzono Szkołę Naftową. Autor wymienia najważniejsze szkoły i omawia okoliczności ich powstania. Nawiązuje też do historii polskiego szkolnictwa naftowego w okresie międzywojennym.

Artykuł zawiera również statystyczne zestawienie liczby absolwentów szkół naftowych i różnych kursów kształcących w poszczególnych latach ostatniego piętnastolecia.